

Examen VWO
2016

tijdvak 1
vrijdag 20 mei
09.00 - 12.00 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Het examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 71 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Laat de emotie maar over aan RTL

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2014 vierde de commerciële televisie haar 25-jarig jubileum. Naar aanleiding van dit jubileum verscheen in *NRC Handelsblad* een essay van recensent Hans Beerekamp. Tekst 1 bestaat uit fragmenten van het essay.

Lees de regels 1 tot en met 38 van tekst 1.

- 2p 1 Geef de namen van twee omroepverenigingen die rond de jaren '50 van de vorige eeuw ideologisch of levensbeschouwelijk verwant waren aan confessionele politieke partijen en geef ook de naam van de omroepvereniging die ideologisch of levensbeschouwelijk verwant was aan de PvdA.

Lees de regels 39 tot en met 46 van tekst 1.

- 2p 2 Leg uit hoe de TROS heeft bijgedragen aan het proces van ontzuiling.

Na de toelating van de TROS tot het publieke bestel veranderde het programma-aanbod van de andere omroepverenigingen. Die legden "hun dedain voor het ordinaire af", schrijft Hans Beerekamp.

- 2p 3 Geef een reden voor de omroepverenigingen om hun programma-aanbod te veranderen en leg uit waaruit die verandering bestond die door tegenstanders 'vertrossing' werd genoemd.

Lees de regels 47 tot en met 62 van tekst 1.

Bij het brengen van nieuws is vaak sprake van 'framing'.

- 3p 4 – Geef een omschrijving van het begrip framing.
– Welk frame wordt volgens de schrijver van tekst 1 door commerciële zenders bijna permanent toegepast? Licht je antwoord toe met behulp van een citaat.

Zie de regels 64 tot en met 75 van tekst 1.

- 2p 5 Leg uit op welke wijze televisieprogramma's kunnen bijdragen aan sociale cohesie.

Lees de regels 76 tot en met 135 van tekst 1.

De uitgangspunten van het mediabeleid zijn vertaald in wettelijke regels die voorschrijven waaraan publieke mediadiensten moeten voldoen. Bijvoorbeeld de inhoudelijke eisen dat het media-aanbod evenwichtig, pluriform, gevarieerd en kwalitatief hoogstaand moet zijn. Hans Beerekamp betoogt dat RTL, beter dan de NPO, voldoet aan een van de andere wettelijke regels.

- 3p   **6**   Aan welke van die regels voldoet volgens Hans Beerekamp het media-aanbod van RTL beter dan dat van de NPO? Leg je antwoord uit en gebruik daarbij een relevant citaat uit de regels 76 tot en met 135.

Opgave 2   Onderzoek naar veiligheidsgevoel

Bij deze opgave horen de teksten 2 en 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Het televisieprogramma *EenVandaag* wordt bijna dagelijks door *AVROTROS* uitgezonden op *NPO1*. Het programma peilt regelmatig meningen naar aanleiding van actuele gebeurtenissen. De peiling waar tekst 2 over gaat werd gehouden na een bloedige terreuraanslag van moslimterroristen op de redactie van *Charlie Hebdo*, een satirisch Frans tijdschrift waarin onder andere cartoons over de profeet Mohammed verschenen.

Lees de teksten 2 en 3.

- 2p   **7**   Geef de afhankelijke variabele uit dit onderzoek en één onafhankelijke variabele.

Zie de regels 5 tot en met 13 van tekst 2.

- 2p   **8**   Leg aan de hand van één van de zes genoemde variabelen uit waarom weging noodzakelijk is.

Het onderzoek van *EenVandaag* constateerde na de terroristische aanslag in Parijs op *Charlie Hebdo* een lichte stijging van het gevoel van onveiligheid in Nederland. Terrorisme heeft echter meer maatschappelijke gevolgen. Terrorisme vormt ook een bedreiging voor de rechtsstaat.

- 4p   **9**   Geef twee beginselen of kenmerken van de rechtsstaat en leg aan de hand van elk van beide uit dat de terroristische aanslag zoals in Parijs op *Charlie Hebdo* een bedreiging vormt voor de Nederlandse rechtsstaat.

Lees de regels 44 tot en met 60 van tekst 3.

- 2p 10 Leg uit dat het dilemma van de rechtsstaat te herkennen is in de vragen die aan de respondenten werden voorgelegd. Geef eerst een omschrijving van het dilemma.

Opgave 3 De vrijlating van Volkert van der G.

Bij deze opgave horen de teksten 4 en 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Volkert van der G., die in 2002 tot 18 jaar werd veroordeeld voor de moord op Pim Fortuyn, werd op 2 mei 2014 voorwaardelijk vrijgelaten. Kort daarvoor, in maart, maakte staatssecretaris Teeven dat bekend. Tekst 4 bevat reacties uit de Tweede Kamer op die bekendmaking. Tekst 5 beschrijft onder andere de bijzondere voorwaarden voor de vrijlating. Voorwaardelijke vrijlating is een recht van gedetineerden die een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van meer dan een jaar uitzitten. De regeling voorwaardelijke invrijheidstelling houdt in dat gedetineerden in vrijheid worden gesteld maar dat ze zich wel aan bepaalde voorwaarden moeten houden. De voorwaardelijke vrijlating van Van der G. liet de discussie over de regeling weer opblaaien.

De Wet vervroegde invrijheidstelling is in 2008 vervangen door de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling. Gedetineerden hebben ook met de nieuwe wet nog steeds recht op invrijheidstelling nadat twee derde van de straftijd is uitgezeten, maar de nieuwe wet biedt de mogelijkheid om daar voorwaarden aan te verbinden. Als de delinquent zich niet aan deze voorwaarden houdt dan moet hij voor de rest van zijn straftijd weer de gevangenis in. De Wet voorwaardelijke invrijheidstelling houdt dus in dat een recht van gedetineerden ingeperkt wordt.

De schrijver van tekst 4 heeft het systematisch over vervroegde vrijlating in plaats van voorwaardelijke invrijheidstelling.

- 1p 11 Wat zou de bedoeling van de schrijver kunnen zijn voor deze woordkeus?

Lees tekst 4.

Tekst 4 beschrijft een gedachtewisseling tijdens een vergadering van de Tweede Kamer. Die gedachtewisseling past binnen een fase van het systeemmodel van politieke besluitvorming.

- 2p 12 In welke fase van het systeemmodel van politieke besluitvorming spelen de gebeurtenissen van tekst 4 zich af? Leg je antwoord uit.

Zie de regels 51 tot en met 55 van tekst 4.

- 2p 13 Past deze opstelling meer bij een rechtse of bij een linkse politieke visie? Leg je antwoord uit en geef daarbij een kenmerkend verschil tussen beide visies met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Zie tekst 4.

In de discussie over de voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen verschillende theoretische standpunten onderscheiden worden. We onderscheiden absolute theorieën en relatieve theorieën over straffen. In de tekst zijn beide soorten theorieën te herkennen.

- 4p 14 – Geef een citaat (met regelnummers) dat past bij relatieve theorieën.
– Geef een citaat (met regelnummers) dat past bij absolute theorieën.
Leg je keuze van de door jou gegeven citaten uit.

De politici in tekst 4 pleiten voor een verharding van het beleid. Er waren in hetzelfde debat ook Tweede Kamerleden die een andere mening hadden maar zij worden in tekst 4 niet genoemd. Dit zou je kunnen verklaren met het begrip medialogica

- 3p 15 – Wat is medialogica?
– Leg uit hoe medialogica van invloed kan zijn op het beleid ten aanzien van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Lees tekst 5.

De bijzondere voorwaarden die verbonden worden aan de voorwaardelijke invrijheidstelling van Van der G. zijn in verband te brengen met de doelen en functies van straffen.

- 4p 16 Kies twee van de genoemde bijzondere voorwaarden en leg bij elk van beide uit welk doel van straf er bij de voorwaardelijke invrijheidstelling van Van der G. mee beoogd kan worden. Kies de bijzondere voorwaarden zo, dat het bij elk om een ander strafdoel gaat.

Van der G. moet zich wekelijks melden bij de reclassering (zie de regels 9 tot en met 11 van tekst 5).

- 1p 17 Welke doelstelling van de reclassering is te herkennen in de meldingsplicht van Van der G.?

Er zijn theorieën ter verklaring van crimineel gedrag waarmee de voorwaarde dat een enkelband gedragen moet worden, kan worden onderbouwd.

- 4p 18 Geef twee van deze theorieën waarmee de voorwaarde dat een enkelband gedragen moet worden, kan worden onderbouwd. Licht je antwoord toe.

Politici kunnen vaak grote druk ervaren om snel een wet te maken om te voldoen aan eisen die vanuit de samenleving gesteld worden. In de omzettingfase van het proces van politieke besluitvorming worden enkele procedures doorlopen. Deze procedures kunnen het tot stand komen van ondoordachte wetten tegen gaan.

- 2p 19 Leg uit met welke twee formele stappen uit de wetgevingsprocedure het maken van een ondoordachte wet kan worden tegengegaan.

Zie de teksten 4 en 5.

Eén van de teksten 4 en 5 is gepubliceerd in *Elsevier* en de andere komt uit *NRC Handelsblad*.

- 2p 20 Geef een inhoudelijk verschil tussen beide teksten en leg op grond daarvan uit welke tekst uit *Elsevier* komt en welke uit *NRC Handelsblad*.

Opgave 4 Vluchtelingen in Europa

Bij deze opgave horen de teksten 6 en 7 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Europa heeft een grote aantrekkingskracht op vluchtelingen. Veel komen er over het water en gaan in Griekenland of Italië aan wal. Een aantal Griekse eilanden ligt dichtbij de Turkse kust zodat een oversteek vanuit Turkije relatief snel kan gaan. In Italië komen de vluchtelingen vooral via Libië. In Libië is een burgeroorlog aan de gang en het ontbreken van een effectief centraal gezag maakt dat land tot een ideale uitvalsbasis voor mensensmokkelaars. Veel vluchtelingen verdrinken tijdens de oversteek. De 'gelukkigen' die Italië of Griekenland weten te bereiken willen naar Europa, niet speciaal naar Italië of Griekenland. Volgens afspraken binnen de EU die zijn vastgelegd in de verordening van Dublin zijn Italië en Griekenland zelf verantwoordelijk voor de opvang maar beide landen zien dat liever als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de hele Europese Unie.

In april 2015 deed zich een nieuwe ramp voor waarbij honderden bootvluchtelingen verdronken. Dat was voor EU-president Tusk de reden om een extra EU-top in mei 2015 te organiseren (tekst 6). Een maand later formuleert het kabinet Rutte haar standpunt (tekst 7).

Lees tekst 6.

Federica Mogherini is lid van de Europese Commissie. In tekst 6 is zowel een bevoegdheid als een taak van de Europese Commissie te herkennen.

- 2p **21** Welke bevoegdheid en welke taak van de Europese Commissie zijn te herkennen in tekst 6? Licht in je antwoord toe in welke regels (geef de regelnummers) die bevoegdheid en die taak in de tekst te herkennen zijn.
- 1p **22** Welke gedachte over de samenwerking binnen de Europese Unie is terug te vinden in de samenstelling van de Europese Commissie?

Zie de regels 24 tot en met 30 van tekst 6.

- 2p **23** Leg uit wat de relevantie is van het vermelden van de meningen van China en Rusland in deze context.

Lees tekst 7.

Besluitvormingsprocedures binnen de Europese Unie kunnen ingedeeld worden in twee soorten. Het verschil heeft te maken met hoe zwaar de soevereiniteit van de lidstaten meeweegt in de besluitvorming.

- 2p **24** – Welk begrip past bij de besluitvormingsprocedure over het plan om asielzoekers uit Griekenland en Italië te verdelen over Europa?
– Waar is dat uit af te leiden?

Bij de besluitvorming over de opvang van asielzoekers speelt het dilemma van de collectieve actie.

- 2p **25** Leg uit dat bij het vluchtelingenprobleem het dilemma van de collectieve actie een rol speelt.
- 2p **26** Verklaar waarom het dilemma van de collectieve actie meer een rol speelt binnen het overleg van de Europese Staats- en regeringsleiders en minder een rol speelt binnen de Europese Commissie zelf.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 5 PvdA en de zorgwet

Bij deze opgave horen tekst 8 en afbeelding 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In december 2014 stemmen drie PvdA-senatoren tegen een wetsvoorstel dat zou moeten zorgen voor meer marktwerking in de zorg. Het wetsvoorstel, ingediend door VVD-minister Schippers, is een uitwerking van afspraken uit het regeerakkoord van Rutte-II (VVD en PvdA). De afwijzing door de drie senatoren van coalitiepartij PvdA leidde bijna tot een kabinetscrisis.

Lees tekst 8.

Politiek wordt wel omschreven als "de gezaghebbende toedeling van waarden in een samenleving".

De zorgwet heeft invloed op de verdeling van enkele van die waarden.

- 4p   **27**   Geef twee waarden waarvan de toedeling door de zorgwet beïnvloed zou worden en citeer bij elke waarde een zin uit tekst 8 (met regelnummers) waar dat uit blijkt. Licht je antwoord toe.
- 2p   **28**   Leg uit waarom het tegenstemmen van senatoren die van de PvdA zijn in deze situatie kan leiden tot een kabinetscrisis.

De Nederlandse politieke cultuur is veranderd. Tot aan het eerste paarse kabinet (Kok I, 1994-1998) leek het niet mogelijk dat PvdA en VVD samen een regering zouden gaan vormen. De ideologische tegenstellingen waren daarvoor te groot. Dat veranderde tegen het eind van de vorige eeuw toen de meeste politieke partijen hun standpunten minder ideologisch gingen funderen. Deze nieuwe politieke houding zorgde ervoor dat PvdA en VVD elkaar bij een aantal politieke vraagstukken wél konden vinden.

Vraag 29 gaat over sociaaleconomische en sociaal-culturele vraagstukken.

- 3p   **29**   – Bij welk van beide type vraagstukken (sociaaleconomische of sociaal-culturele) konden in de tijd vóór de ontideologisering, PvdA en VVD meestal niet tot overeenstemming komen?
- Leg je antwoord uit aan de hand van de maatschappelijke groepen waarmee PvdA en VVD ideologisch verbonden waren.
- Leg vervolgens uit dat de nieuwe zorgwet een voorbeeld is van een sociaaleconomisch vraagstuk.

Zie afbeelding 1 en zie tekst 8.

Tekenaar Len verbeeldt een probleem waar regeringscoalities mee te maken krijgen

- 2p   **30**   Welk probleem wordt in de cartoon verbeeld en welk kenmerk van ons kiesstelsel kan tot dat probleem leiden?

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.